

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

การผลิตและการตลาดกล้วยไข่ของเกษตรกรจังหวัดกำแพงเพชร
Kluai Khai Production and Marketing by Farmers Kamphaeng Phet Province

วินัด อ่วมอยู่ (Winad Aumyou)* สุนันท์ สีสังข์ (Sunan Seesung)**

พรชูลี นิลวิเศษ (Pornchulee Nilvises)***

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร (2) สภาพการผลิตกล้วยไข่ (3) การตลาดกล้วยไข่ และ (4) ปัญหาและข้อเสนอแนะการผลิตและการตลาดกล้วยไข่ของเกษตรกร
ประชากรในการศึกษา คือ เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่ในจังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 86 ราย เครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

การวิจัยสรุปได้ว่า 1) ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 51.86 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาสามัญในครัวเรือนเฉลี่ย 4.28 คน เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ปลูกกล้วยไข่ ไม่มีตำแหน่งทางสังคม แรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.23 คน พื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 22.94 ไร่ รายได้ทั้งหมดของครัวเรือนเฉลี่ยปีละ 249,474.53 บาท รายจ่ายภาคการเกษตรเฉลี่ย 108,608.59 บาทหนี้สินเฉลี่ย 191,441.86 บาท พื้นที่ปลูกกล้วยไข่เฉลี่ย 5.48 ไร่ มีประสบการณ์เฉลี่ย 15.56 ปี 2) ปลูกเป็นอาชีพหลัก จ้างแรงงานรายวันช่วยในการผลิต ได้รับความรู้ข่าวสารด้านการผลิตและการตลาดจากเกษตรกรผู้นำและเพื่อนบ้าน ต้นทุนการผลิตต่อไร่เฉลี่ย 5,355.30 บาท ใช้ทุนส่วนตัวผลิตผลที่ได้เฉลี่ย 2,673.72 กิโลกรัมต่อไร่ พื้นที่ปลูกเป็นที่ราบดินร่วนปนทราย ไม่เคยเก็บตัวอย่างดินไปวิเคราะห์ใช้พันธุ์กำแพงเพชร แหล่งพันธุ์จากในท้องถิ่น มีประวัติ มีการเตรียมหน่อพันธุ์ ใช้ระยะปลูก 2x2 เมตร มีการตัดแต่งหน่อและใบ ตัดปลีเมื่อกล้วยติดผลจนหัวสุดท้าย มีการคัดเลือกหน่อ ให้น้ำแบบลาดตามร่อง ใช้น้ำจากบ่อบาดาล ให้น้ำเฉลี่ยปีละ 23.48 ครั้ง ไม่มีการป้องกันความเสียหายจากลมพายุ ใช้ปุ๋ยเคมีสูตร 15-15-15 หว่านรอบต้นประมาณครั้งละ 100 กรัมต่อต้น ไม่มีการระบาดของแมลง มีการระบาดของโรค โรคที่พบมากที่สุดได้แก่โรคใบไหม้ช่วงเดือนพฤษภาคม-สิงหาคม ป้องกันกำจัดโดยฉีดพ่นสารเคมี การกำจัดวัชพืชเฉลี่ย 6.40 ครั้งต่อปี โดยฉีดพ่นสารเคมี ไม่ใช้สารเคมีหลังติดผลและไม่ห่อเครือ การเก็บเกี่ยวสังเกตจากผลจะมีลักษณะกลม ใช้คนแบกหามออกจากสวน ไม่ทำความสะอาดผลผลิต การจัดการสวนหลังเก็บเกี่ยวโดยการปลูกใหม่ 3) จำหน่ายผลิตผลให้พ่อค้า/แม่ค้าในท้องถิ่นที่มาซื้อในสวน และเป็นผู้กำหนดราคา โดยการขายส่ง มีการคัดเกรดขายเป็นถังเฉลี่ยถังละ 111.25 บาท ชำระเงินตามจำนวนผลิตผลที่ซื้อขายเป็นครั้งๆ ไม่มีการรวมกลุ่มจำหน่ายและแปรรูปผลิตผล ใช้ข้อมูลการตลาดในการตัดสินใจผลิตกล้วยไข่ 4) ปัญหาที่พบได้แก่ ปัญหาต้นกล้วยไข่หักล้มอยู่ในระดับมาก ข้อเสนอแนะของเกษตรกรควรพัฒนาและสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีการผลิตเพื่อเพิ่มปริมาณผลิตผลการผลิตให้ได้มาตรฐานความปลอดภัย การผลิตและใช้จุลินทรีย์ชีวภาพในการควบคุมโรคและแมลง อยู่ในระดับมาก และส่งเสริมและพัฒนาการผลิตเพื่อการส่งออก การใช้เทคโนโลยีการเก็บรักษาและแปรรูป การใช้บรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมในการขนส่ง อยู่ในระดับปานกลาง

คำสำคัญ การผลิตกล้วยไข่ การตลาดกล้วยไข่จังหวัดกำแพงเพชร

* นักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช oho_2923@hotmail.com

** รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช sunan.sec@stou.ac.th

*** รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช pornchulee.nil@stou.ac.th

Abstract

The purposes of this research were to study (1) economic-socio circumstance **by farmers** (2) *Kluai Khai* production circumstance (3) *Kluai Khai* marketing and (4) problems and suggestions for *Kluai Khai* production and marketing by farmers.

The population in this study was a number of 86 *Kluai Khai* farmers in Kamphaeng Phet Province. Tool was interview form. Data was analyzed by using statistics i.e. percentage, minimum value, maximum value, mean and standard deviation.

Results were as follows. 1) Informants 59.3 were female with their average age at 51.86 years. They completed primary education. Their average number of family members was 4.28 persons. They were members of *Kluai Khai* production group and held no social position. Their average number of household labor was 2.23 persons. Their average agricultural area was 22.94 rai. Their total average household income was 249,474.53 baht. Their average expenditure in agricultural sector was 108,608.59 baht. Their average debt was 191,441.86 baht. Their average *Kluai Khai* planted area was 5.48 rai. Their average experience in *Kluai Khai* production was 15.56 years. 2) *Kluai Khai* production was their main occupation. Daily labor was hired in assisting production. Knowledge and information on production and marketing was provided by agricultural leaders and neighbors. The average production cost was 5,355.30 baht/rai spending out from their personal capital. The average yield was 2,673.72 kg/rai. Planting area was plain and sandy loam. They had never collected soil for analysis. Kamphaeng Phet variety, a local variety with good background was mostly planted. In shoot preparation; planting space was 2x2 m. banana shoots and leaves were trimmed. Banana flower would be cut when bearing fruits and the last hand of banana appeared. Shoots were selected. Watering was channel flow by groundwater, averagely 23.48 times/year. There was no damage prevention from storm. Chemical fertilizer application formula 15-15-15 was broadcasted around the tree approximately 100 gr./tree each time. It was found no insect outbreak but there was disease outbreak. The most found disease was leaf blight during May-August. Chemical substance was sprayed for protection, eradication of weed flora was carried out averagely 6.40 times/year by spraying chemical substance. Chemical substance was not used after fruiting and no more hand of banana. In harvest, when banana fruit became round, labor carried away from orchard without cleaning. Orchard management after harvest was new planting cycle. 3) They sold the yield to local merchants coming for wholesale at the orchard. Price was proposed. Yield was selected and sold in heap, 111.25 baht for a heap. Payment was made at a time of selling. They did not form groups for selling and processing. They used marketing data for making decision to produce *Kluai Khai*. 4) Problems; fallen *Kluai Khai* tree was found at high level. Suggestions by farmers at high level were development of technology utilization to increase yield quantity, standard and safe production, and utilization of microbial biological for pest control while promotion and production development for export, technology utilization for storage and processing and appropriate packaging for transfer were at medium level.

Keywords: Production of *Kluai Khai* , Marketing of *Kluai Khai*, Kamphaeng Phet Province

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

บทนำ

กล้วยไข่ เป็นผลไม้ที่มีผู้นิยมบริโภคกันทั่วไปโดยเฉพาะกล้วยไข่สุก เนื่องจากมีรสชาติดี หอมหวานอร่อย มีผู้บริโภคทั้งในประเทศและต่างประเทศ ข้อมูลจากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2556:57) รายงานว่าในปี 2555 มีปริมาณการส่งออก 15,471 ตัน คิดเป็นมูลค่า 138.54 ล้านบาท ซึ่งประเทศที่มีการรับซื้อกล้วยไข่มากที่สุด คือ ประเทศจีนฮ่องกง และเวียดนาม ความต้องการส่งออกมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะตลาดในประเทศจีนซึ่งชาวจีนเรียกว่า “หวงตี้เจียว” หมายถึง กล้วยจักรพรรดิ สำหรับตลาดกล้วยไข่ภายในประเทศจะอยู่ในเขตภาคกลาง เช่น ตลาดไทย ตลาดส้มเมืองและในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉยเหนือ ซึ่งในปัจจุบันปลูกกล้วยไข่ที่สำคัญของประเทศไทย ได้แก่ จังหวัดตาก กำแพงเพชร นครสวรรค์ จันทบุรี และเพชรบุรี จากข้อมูลของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร พบว่า พื้นที่ปลูกกล้วยไข่ของประเทศ มีพื้นที่ปลูกลดลง คือ เมื่อปี 2553 มีพื้นที่ปลูก 58,585 ไร่ ปี 2554 มีพื้นที่ปลูก 32,290 ไร่ และในปี 2555 พื้นที่ปลูกลดลงเหลือ 31,700 ไร่

หากกล่าวถึงกล้วยไข่คนส่วนใหญ่จะนึกถึงจังหวัดกำแพงเพชร เนื่องจากในอดีตจังหวัดกำแพงเพชรมีพื้นที่ปลูกกล้วยไข่เป็นจำนวนมาก และมีแหล่งจำหน่ายที่สำคัญ คือ บริเวณตลาดมอกล้วยไข่ บ้านปากอ่าง ตำบลอ่างทอง อำเภอเมืองกำแพงเพชร บนเส้นทางสายเอเชียกำแพงเพชร-นครสวรรค์ และ แหล่งจำหน่ายริมทางถนนสายกำแพงเพชร-พิจิตร ทำให้กล้วยไข่กลายเป็นพืชสัญลักษณ์ของจังหวัด เป็นส่วนหนึ่งของคำขวัญประจำจังหวัดกำแพงเพชร ที่ว่า “กรุพระเครื่องเมืองคนแกร่ง ศิลาแรงใหญ่ กล้วยไข่หวาน น้ำมันลานกระบือ เลื่องลือมรดกโลก” และมีการจัดงาน “ประเพณีสารทไทยกล้วยไข่เมืองกำแพงเพชร” ในช่วงเดือนกันยายน-ตุลาคม เป็นประจำทุกปี

จากการศึกษาข้อมูลจากสำนักงานเกษตรจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า สถานการณ์การผลิตกล้วยไข่ของจังหวัดกำแพงเพชรมีพื้นที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง กล่าวคือ เมื่อปี 2553 มีพื้นที่ปลูก 2,746 ไร่ ปี 2554 มีพื้นที่ปลูก 2,232 ไร่ 2555 มีพื้นที่เพาะปลูก 1,747 ไร่ มาปี 2556 มีพื้นที่เพาะปลูกเพียง 1,036.30 ไร่ ซึ่งแนวโน้มการผลิตกล้วยไข่ของเกษตรกรจังหวัดกำแพงเพชร ที่ลดลงเนื่องจากเกษตรกรประสบปัญหาในหลายๆ ด้าน เช่น ลมพายุพัดต้นกล้วยไข่ล้มเสียหาย ผลผลิตต่อไร่ลดลง ดินเสื่อมคุณภาพ โรคและแมลงระบาด ขาดแรงงานในครัวเรือน และกล้วยไข่มีการดูแลมากกว่าพืชชนิดอื่น ทำให้เกษตรกรหันไปปลูกอ้อยหรือข้าวโพดแทน

จากข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยเห็นว่าสภาพการผลิตกล้วยไข่ ซึ่งเป็นผลไม้ที่เป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดกำแพงเพชร มีพื้นที่ในการปลูกที่ลดลง ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการวิจัยโดยการศึกษาสภาพการผลิตและการตลาดกล้วยไข่ของเกษตรกร รวมถึงการหาแนวทางในการพัฒนาการผลิตและการตลาดกล้วยไข่ของเกษตรกรจังหวัดกำแพงเพชร ซึ่งผลการวิจัยในครั้งนี้จะช่วยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องนำไปส่งเสริมและพัฒนาการผลิตกล้วยไข่ให้มีคุณภาพ สร้างรายได้ให้เกษตรกรผู้ผลิต นอกจากนี้ ยังทำให้กล้วยไข่เป็นผลไม้ที่เป็นสัญลักษณ์คู่เมืองกำแพงเพชร ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่จังหวัดกำแพงเพชร
2. เพื่อศึกษาสภาพการผลิตกล้วยไข่ของเกษตรกรจังหวัดกำแพงเพชร
3. เพื่อศึกษาการตลาดกล้วยไข่ของเกษตรกรจังหวัดกำแพงเพชร
4. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะการผลิตและการตลาดกล้วยไข่ของเกษตรกรในจังหวัดกำแพงเพชร

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4 The 4th STOU Graduate Research Conference

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่ในจังหวัดกำแพงเพชร ที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกร (ทบก.01) ในปี 2556 กับกรมส่งเสริมการเกษตร (<http://www.farmer.doae.go.th> คำนวณวันที่ 20 มิถุนายน 2557) จำนวน 125 ราย โดยการกำหนดขนาดของตัวอย่างประชากรของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 94 และให้ความคลาดเคลื่อน (e) เป็นร้อยละ 6 ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) จากทะเบียนเกษตรกร ปี 2556 ในพื้นที่จังหวัดกำแพงเพชร เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนประชากรทั้งหมด จำนวน 86 ราย (<http://www.watpon.com/Elearning/res22.htm> คำนวณวันที่ 5 กรกฎาคม 2557)

เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์ (interview schedule) โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 สภาพทางสังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่ ตอนที่ 2 สภาพการผลิตกล้วยไข่ของเกษตรกร ตอนที่ 3 การตลาดกล้วยไข่ของเกษตรกร และตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะการผลิตและการตลาดกล้วยไข่ของเกษตรกรจังหวัดกำแพงเพชร แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยเคโปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่ เกษตรกรผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 59.3 เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 51.86 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.28 คน เป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพการเกษตรกลุ่มผู้ปลูกกล้วยไข่ และไม่มีตำแหน่งทางสังคม การประกอบอาชีพของสมาชิกในครัวเรือนประกอบอาชีพการเกษตรทั้งหมด มีจำนวนแรงงานภาคการเกษตรในครัวเรือนเฉลี่ย 2.23 คน ขนาดพื้นที่ทำการเกษตรของครัวเรือนเฉลี่ย 22.94 ไร่ ลักษณะถือครองเป็นของตนเองเฉลี่ย 15.80 ไร่ รายได้ทั้งหมดของครัวเรือนเฉลี่ยปีละ 249,474.53 บาท รายจ่ายภาคการเกษตรเฉลี่ย 108,608.59 บาท หนี้สินเฉลี่ย 191,441.86 บาท

2. สภาพการผลิตกล้วยไข่ของเกษตรกร พบว่าเกษตรกรมีขนาดพื้นที่ปลูกกล้วยไข่เฉลี่ยครัวเรือนละ 5.48 ไร่ มีประสบการณ์ปลูกกล้วยไข่เฉลี่ย 15.56 ปี วัตถุประสงค์ในการปลูกเป็นอาชีพหลัก จ้างแรงงานรายวันเพื่อช่วยในการผลิต แหล่งความรู้ด้านการผลิตที่ได้รับจากเกษตรกรผู้นำและเพื่อนบ้าน ต้นทุนการผลิตกล้วยไข่ต่อไร่เฉลี่ย 5,355.30 บาท แหล่งเงินทุนใช้ทุนส่วนตัว ปริมาณผลผลิตที่ได้ในปีที่ผ่านมา(ปี 2556) เฉลี่ย 2,673.72 กิโลกรัมต่อไร่ สภาพพื้นที่ปลูกส่วนมากเป็นที่ราบ มีโครงสร้างดินเป็นดินร่วนปนทราย เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เคยเก็บตัวอย่างดินไปวิเคราะห์และปลูกกล้วยไข่พันธุ์กำแพงเพชร โดยแหล่งที่มาของพันธุ์ได้มาจากในท้องถิ่น ประวัติของพันธุ์มีประวัติมีการเตรียมหน่อพันธุ์ ระยะปลูกใช้ 2x2 เมตร มีการตัดแต่งหน่อและใบ ตัดปลีเมื่อกล้วยติดผลจนหัวสุดท้าย มีการคัดเลือกหน่อและไว้หน่อหลังการเก็บผลผลิต วิธีการให้น้ำให้แบบลาดตามร่อง แหล่งน้ำใช้จากบ่อบาดาล จำนวนครั้งของการให้น้ำต่อปีเฉลี่ย 23.48 ครั้ง การป้องกันความเสียหายจากลมพายุส่วนใหญ่ไม่มีการป้องกัน การใส่ปุ๋ยส่วนใหญ่ใช้ปุ๋ยเคมีสูตร 15-15-15 โดยวิธีใส่ในช่วงปลูกถึง 2 เดือน ใส่โดยวิธีการฝังกลบ และช่วงตั้งแต่ 3 ขึ้นไป ใส่โดยวิธีหว่านรอบต้น ในปริมาณ 100 กรัม หรือต่ำกว่า การระบาดของแมลง ร้อยละ 58.1 ไม่มีการระบาด ส่วนที่มีการระบาดได้แก่ เพลี้ยแป้ง ระบาดในช่วงเดือนมกราคม – เมษายน วิธีป้องกันกำจัดโดยใช้

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4

The 4th STOU Graduate Research Conference

สารเคมี การสำรวจแมลงในระดับเศรษฐกิจส่วนใหญ่ไม่มีการสำรวจ การระบาดของโรค ร้อยละ 64.0 มีการระบาดของโรค โรคที่พบมากได้แก่ โรคใบไหม้ ระบาดในช่วงเดือนพฤษภาคม – สิงหาคม วิธีการป้องกันกำจัดโดยการฉีดพ่นสารเคมี การกำจัดวัชพืชเฉลี่ย 6.40 ครั้งต่อปี กำจัดโดยวิธีฉีดพ่นสารเคมี มีเพียงร้อยละ 1.2 ใช้วิธีเขตกรรม ไม่มีการใช้สารเคมีหลังจากกล้วยไข่ติดผล และไม่มีการห่อเครือกล้วยไข่ การเก็บเกี่ยวจะสังเกตลักษณะเพื่อการเก็บเกี่ยวจากผลจะมีลักษณะกลม การขนย้ายกล้วยไข่ออกจากสวนโดยการใช้คนแบกหาม ส่วนใหญ่ไม่ทำความสะอาดผลิตผลที่ได้ และการจัดการสวนหลังการเก็บเกี่ยวจะทำการปลูกใหม่

3. การตลาดกล้วยไข่ เกษตรกรส่วนใหญ่ จำหน่ายผลิตผลให้พ่อค้า/แม่ค้าที่มาซื้อในสวน ประเภทการจำหน่ายผลิตผลจำหน่ายโดยการขายส่ง ผู้ที่รับซื้อผลิตผลเป็นพ่อค้า/แม่ค้าในท้องถิ่น มีการคัดเกรด รูปแบบการจำหน่ายและราคามีการขายเป็นตั่ง คือ กล้วยไข่ มีหัวสมบูรณ์ 6 หัว ในแต่ละหัว มีไม่น้อยกว่า 12 ผล เรียกว่า 1 ตั่ง ราคาต่อตั่งเฉลี่ย 111.25 บาท ผู้กำหนดราคาซื้อขายโดยพ่อค้า/แม่ค้าเป็นผู้กำหนดราคา การชำระเงินค่าผลิตผลกล้วยไข่ชำระตามจำนวนผลิตผลที่ซื้อขายเป็นครั้งๆ ไป ไม่มีการรวมกลุ่มในการจำหน่ายผลิตผล และไม่มีการแปรรูปผลิตผล แหล่งข่าวสารของราคาซื้อขายกล้วยไข่รับทราบข่าวสารจากเพื่อนบ้าน การใช้ข้อมูลการตลาดในการตัดสินใจผลิตกล้วยไข่ส่วนใหญ่ใช้ข้อมูลการตลาดประกอบการตัดสินใจในการผลิตกล้วยไข่

4. ปัญหาและข้อเสนอแนะการผลิตและการตลาดกล้วยไข่ของเกษตรกร ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ปัญหาของเกษตรกร ได้แก่ ปัญหาต้นกล้วยไข่หักล้ม เป็นปัญหาอยู่ในระดับมาก ในส่วนของข้อเสนอแนะของเกษตรกรพบว่า ข้อที่เกษตรกรให้ความสำคัญมากที่สุด ได้แก่ การใช้เทคโนโลยีการผลิตเพื่อเพิ่มปริมาณผลิตผล ให้ความสำคัญอยู่ในระดับมาก รองลงมา การผลิตให้ได้มาตรฐานความปลอดภัย การผลิตและใช้จุลินทรีย์ชีวภาพในการควบคุมโรคและแมลง ให้ความสำคัญอยู่ในระดับมาก และการส่งเสริมและพัฒนาการผลิตเพื่อการส่งออก การใช้เทคโนโลยีการเก็บรักษาและแปรรูป การใช้บรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมในการขนส่ง อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การผลิตและการตลาดกล้วยไข่ของเกษตรกรจังหวัดกำแพงเพชร สามารถนำมาอภิปรายได้ดังนี้

1. สภาพการผลิตกล้วยไข่ของเกษตรกร เกษตรกรมีขนาดพื้นที่ปลูกกล้วยไข่เฉลี่ยครัวเรือนละ 5.48 ไร่ มีประสบการณ์ปลูกกล้วยไข่เฉลี่ย 15.56 ปี วัตถุประสงค์ในการปลูกเป็นอาชีพหลัก จ้างแรงงานรายวันเพื่อช่วยในการผลิต แหล่งความรู้ด้านการผลิตที่ได้รับจากเกษตรกรผู้นำและเพื่อนบ้าน ต้นทุนการผลิตกล้วยไข่ต่อไร่เฉลี่ย 5,355.30 บาท แหล่งเงินทุนใช้ทุนส่วนตัว ปริมาณผลิตผลที่ได้ในปีที่ผ่านมา (ปี 2556) เฉลี่ย 2,673.72 กิโลกรัมต่อไร่ สภาพพื้นที่ปลูกส่วนใหญ่เป็นที่ราบ มีโครงสร้างดินเป็นดินร่วนปนทราย และเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เคยเก็บตัวอย่างดินไปวิเคราะห์ เกษตรกรปลูกกล้วยไข่พันธุ์กำแพงเพชร โดยแหล่งที่มาของพันธุ์ได้มาจากในท้องถิ่น ประวัติของพันธุ์มีประวัติ มีการเตรียมหน่อพันธุ์ ระยะปลูกใช้ 2x2 เมตร มีการตัดแต่งหน่อและใบ ตัดปลีเมื่อกล้วยติดผลจนหัวสุกท้าย มีการคัดเลือกหน่อและไว้หน่อหลังการเก็บผลิตผล วิธีการให้น้ำให้แบบลาดตามร่อง แหล่งน้ำใช้จากบ่อบาดาล จำนวนครั้งของการให้น้ำต่อปีเฉลี่ย 23.48 ครั้ง การป้องกันความเสียหายจากลมพายุส่วนใหญ่ไม่มีการป้องกัน การใส่ปุ๋ยส่วนใหญ่ใช้ปุ๋ยเคมีสูตร 15-15-15 ใส่ในช่วงปลูกถึง 2 เดือน ใส่โดยวิธีการฝังกลบ ช่วงตั้งแต่ 3 เดือน

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4

The 4th STOU Graduate Research Conference

ขึ้นไป ใส่โดยวิธีหว่านรอบต้นประมาณครั้งละ 100 กรัมหรือ 1 กำมือต่อต้น การระบาดของแมลงส่วนใหญ่ไม่มีการระบาด ส่วนที่มีการระบาดได้แก่เพลี้ยแป้ง ระบาดในช่วงเดือน มกราคม – เมษายน วิธีป้องกันกำจัดโดยใช้สารเคมี การสำรวจแมลงในระดับเศรษฐกิจส่วนใหญ่ไม่มีการสำรวจ การระบาดของโรคส่วนใหญ่มีการระบาดของโรค โรคที่พบมากที่สุดได้แก่โรใบไหม้ ระบาดในช่วงเดือนพฤษภาคม – สิงหาคม วิธีการป้องกันกำจัดโดยการฉีดพ่นสารเคมี การกำจัดวัชพืชเฉลี่ย 6.40 ครั้งต่อปี กำจัดโดยวิธีฉีดพ่นสารเคมี ไม่มีการใช้สารเคมีหลังจากกล้วยไข่ติดผล และไม่มีการห่อเครือกล้วยไข่ การเก็บเกี่ยวสังเกตจากผลจะมีลักษณะกลม การขนย้ายกล้วยไข่ออกจากสวนโดยการใช้คนแบกหาม ส่วนใหญ่ไม่ทำความสะอาดผลผลิตที่ได้ และการจัดการสวนหลังการเก็บเกี่ยวจะทำการปลูกใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เฟื่อง บุญทอง (2553) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการผลิตกล้วยไข่ของเกษตรกร ตำบลสระแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า สภาพการปลูกกล้วยไข่ของเกษตรกรมีการใช้พันธุ์กำแพงเพชรปลูกเพื่อการค้า ระยะปลูกส่วนใหญ่จะปลูกระหว่างต้นระหว่างแถว 2x2 เมตร จะมีการตัดแต่งหน่อทุกระยะการเจริญเติบโตและหลังจากเก็บเกี่ยวผลผลิต การให้ปุ๋ยเคมีสำหรับกล้วยไข่ที่ให้ผลผลิตแล้วมีการให้ปุ๋ย 2 ครั้ง ได้แก่ หลังการเพาะปลูกประมาณ 1 เดือน และหลังเก็บเกี่ยว 1 เดือน ปุ๋ยเคมีที่ใช้ได้แก่สูตร 15-15-15, 46-0-0 ใส่ครั้งละ 0.5-1 กิโลกรัมต่อต้น ส่วนปุ๋ยอินทรีย์จะใช้มูลไก่และกากขี้หมู อัตราไร่ละ 1,000 กิโลกรัม การให้น้ำแบบสลับลาด การจัดการวัชพืชมี 2 วิธี ได้แก่ การใช้วิธีกลร่วมกับสารเคมีและการใช้สารเคมี หรือวิธีกลอย่างใดอย่างหนึ่ง แมลงศัตรูไม่พบ การเก็บเกี่ยวจะใช้การสังเกตก่อนเก็บผลผลิต ได้แก่ การนับอายุ คูลี ดูเหลี่ยมของผล ดูขนาดผล และนับวันกล้วยไข่ออกดอกบานถึงวันเก็บเกี่ยวประมาณ 45 วัน

2. การตลาดกล้วยไข่ของเกษตรกร เกษตรกรมีการจำหน่ายผลผลิตให้พ่อค้า/แม่ค้าที่มาซื้อในสวน จำหน่ายโดยการขายส่ง ผู้ที่รับซื้อผลผลิตเป็นพ่อค้า/แม่ค้าในท้องถิ่น มีการคัดเกรด รูปแบบการจำหน่ายและราคามีการขายเป็นตั่ง ราคาต่อตั่งเฉลี่ย 111.25 บาท พ่อค้า/แม่ค้าเป็นผู้กำหนดราคา การชำระเงินค่าผลผลิตกล้วยไข่ชำระตามจำนวนผลผลิตที่ซื้อขายเป็นครั้งๆ ไป ไม่มีการรวมกลุ่มในการจำหน่ายผลผลิต และไม่มีการแปรรูปผลผลิต แหล่งข่าวสารของราคาซื้อขายกล้วยไข่รับทราบข่าวสารจากเพื่อนบ้าน และมีการใช้ข้อมูลการตลาดประกอบการตัดสินใจในการผลิตกล้วยไข่ สอดคล้องกับงานวิจัยของสำนักงานเกษตรจังหวัดกำแพงเพชร (2552:7) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการปลูกกล้วยไข่ของจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ด้านการตลาดและจำหน่ายกล้วยไข่ของจังหวัดกำแพงเพชรเกือบทั้งหมดจะมีผู้รวบรวมผลผลิตกล้วยไข่ในท้องถิ่นมารับซื้อ และซื้อเป็นประจำ บางแหล่งก็มีเจ้าประจำที่ผูกขาดกันมานานไม่มีการแข่งขัน การตัดกล้วยไข่ก็มีการนัดหมายกันล่วงหน้าในช่วงที่พ่อค้ามารับซื้อในแต่ละครั้งก็จะนัดหมายการตัดในครั้งต่อไป และผู้รวบรวมจะเป็นผู้บริหารจัดการผลผลิตที่รวบรวมได้ด้วยตนเอง หรือมีเกษตรกรบางรายที่นำกล้วยไข่จากแปลงไปจำหน่ายเองแต่ก็จำนวนที่น้อยมาก ส่วนการจำหน่ายกล้วยไข่ของเกษตรกรของจังหวัดกำแพงเพชรส่วนใหญ่ยังซื้อขายโดยใช้หน่วยในการขายเป็น “ตั่ง” มีเป็นส่วนน้อยที่ทำการซื้อขายโดยชั่งเป็นกิโลกรัม

3. ปัญหาและข้อเสนอแนะขอเกษตรกรเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการผลิตและการตลาดกล้วยไข่ ปัญหาของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่ที่พบ ได้แก่ ปัญหาต้นกล้วยไข่หักล้ม ซึ่งเกษตรกรไม่มีการป้องกันความเสียหายจากลมพายุ และปัญหาโรคและแมลงศัตรูกล้วยไข่ วิธีการป้องกันกำจัดโดยการฉีดพ่นสารเคมี สอดคล้องกับงานวิจัยของสำนักงานเกษตรจังหวัดกำแพงเพชร (2552) พบว่า สาเหตุที่ทำให้พื้นที่ปลูกกล้วยไข่ในจังหวัดกำแพงเพชรลดลงมีหลายด้าน ซึ่งได้แก่ 1) ลมพายุพัดต้นกล้วยไข่ ทั้งพายุฤดูร้อนและพายุฤดูฝน 2) ผลผลิตต่อไร่ของกล้วยไข่ใน

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

ปัจจุบันลดลง 3) ดินเสื่อมคุณภาพ 4) โรคและแมลงระบาด 5) น้ำท่วม 6) ขาดแรงงานในครัวเรือน 7) กลัวไข้มี การดูแลยากกว่าพืชชนิดอื่น 8) ราคาต่ำและไม่แน่นอน 9) ต้นทุนการผลิตกล้วยไข่สูงขึ้น 10) ไม่มีการรวมกลุ่ม เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่ 11) ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง 12) ขาดคนสืบทอดอาชีพ 13) มีปัญหาในการขายผลผลิต กล้วยไข่ ในส่วนของข้อเสนอแนะของเกษตรกร พบว่าเกษตรกรให้ความสำคัญกับการใช้เทคโนโลยีการผลิตเพื่อ เพิ่มปริมาณผลผลิต การผลิตให้ได้มาตรฐานความปลอดภัย และการผลิตและใช้จุลินทรีย์ชีวภาพในการควบคุมโรค และแมลง สอดคล้องกับงานวิจัยของสำนักงานเกษตรจังหวัดกำแพงเพชร (2552) พบว่า แนวทางการพัฒนาการปลูก กล้วยไข่ของจังหวัดกำแพงเพชร มี 4 แนวทาง คือ 1) การรวมกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่ 2) การให้ความรู้ เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพผลผลิต การป้องกันโรค แมลง และการลดต้นทุนการผลิต 3) สนับสนุนการจัดตั้ง กองทุนสนับสนุนผู้ปลูกกล้วยไข่ และสนับสนุนกิจกรรมอื่นๆ เช่น การสนับสนุนพันธุ์เพื่อการส่งออก การหา วิธีการเพื่อชดเชยเมื่อกล้วยไข่ประสบกับภัยธรรมชาติ เป็นต้น และ 4) ส่งเสริมการปรับระบบการปลูกกล้วยไข่ เพื่อหลีกเลี่ยงความเสียหายจากลมพายุและตอบสนองตลาดต่างประเทศ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ผลการศึกษาที่พบ จะเห็นว่าอาชีพการปลูกกล้วยไข่ของเกษตรกร จังหวัดกำแพงเพชร มีความสำคัญต่อเกษตรกรที่คิดเป็นอาชีพหลักได้ และส่งผลดีต่อภาพรวมของจังหวัด กล่าวคือ การปลูกกล้วยไข่เป็นรายได้ในครัวเรือน เพิ่มรายได้มวลรวมของจังหวัดในด้านการเกษตร ฯลฯ แต่ทุกฝ่าย ที่เกี่ยวข้องต้องส่งเสริมและสนับสนุนในอาชีพนี้ให้อยู่กับจังหวัดกำแพงเพชรต่อไป ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะไว้ ดังต่อไปนี้

1.1 หน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรนำกระบวนการวิจัยในครั้งนี้ ตั้งแต่การศึกษา สภาพการผลิต การตลาด ปัญหาและข้อเสนอแนะ การผลิตและการตลาดกล้วยไข่ไปใช้ในการกำหนดแนวทางการ พัฒนาและส่งเสริมอาชีพการทำสวนกล้วยไข่

1.2 หน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรส่งเสริมการรวมกลุ่มผู้ปลูกกล้วยไข่ สนับสนุนให้ มีการขึ้นทะเบียนเกษตรกร จัดเก็บข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่ทุกราย เป็นข้อมูลเบื้องต้นเพื่อใช้ ประโยชน์ในการวางแผนพัฒนาการผลิตกล้วยไข่สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

1.3 ควรมีการอบรมถ่ายทอดเทคโนโลยีความรู้และทักษะต่างๆ แก่เกษตรกรที่มีความต้องการ เพื่อเป็น การพัฒนาและเพิ่มศักยภาพในการผลิตกล้วยไข่ให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานปลอดภัยจากสารพิษมากยิ่งขึ้น

1.4 เกษตรกรควรมีการรวมกลุ่ม เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ทั้งการผลิต และ การตลาดแก่กลุ่มของเกษตรกรเอง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการวิจัยเปรียบเทียบระหว่างการปลูกกล้วยไข่แบบสวนเดี่ยวกับการปลูกกล้วยไข่แบบเป็น พืชแซมหรือปลูกแบบสวนผสม

2.2 ควรทำการวิจัยเปรียบเทียบระหว่างการผลิตและการตลาดกล้วยไข่ในแถบภาคเหนือตอนล่างกับ ทางภาคตะวันออก

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

2.3 การวิจัยเกี่ยวกับการยอมรับและความคิดเห็นของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไม้ต่อการพัฒนาและส่งเสริมการปลูกกล้วยไม้ของหน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2556). ระบบฐานข้อมูลเกษตรกร. สืบค้นเมื่อ 20 มิถุนายน 2556 จาก

http://www.farmer.doae.go.th/report_farm_type.php

เผด็จ บุญทอง. (2553). “แนวทางการพัฒนาการปลูกกล้วยไม้ของเกษตรกรตำบลสระแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร”. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต ยุทธศาสตร์การพัฒนา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

สำนักงานเกษตรจังหวัดกำแพงเพชร. (2552). “รายงานผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการปลูกกล้วยไม้ของจังหวัดกำแพงเพชร”. กำแพงเพชร ปรินญาการพิมพ์

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2556). “ข้อมูลพื้นฐานเศรษฐกิจการเกษตร ปี 2555”. สืบค้นเมื่อ 10 สิงหาคม 2556 จาก <http://www.oae.go.th>

ศิริลักษณ์ สุวรรณวงศ์. (2538). ทฤษฎีและเทคนิคการสุ่มตัวอย่าง. สืบค้นเมื่อ 5 สิงหาคม 2557 จาก

<http://www.watpon.com/Elearning/res22.htm>